

ג. איסור לאכול מאכלי מוקצה⁽⁴⁾.

שלא יבואו להוציא מרשות לרשות.

שתי תקנות עיקריות היו בענין מוקצה:

הראשונה, תקנת חכמים קדומה, שכנראה היתה כבר מתוקנת עוד בימי דוד ושלמה, שלא לטלטל חפצים מסוימים בשבת, כדי

ועיקר האיסור בתקנה זו היה על חפצים שאינם עומדים לשימוש בשבת, וכל שכן על חפצים שאינם ראויים כלל לשימוש, ובכללן צרורות ואבנים שאף באופן שהם ראויים לשימוש דינם כמוקצה משום שאינם מיוחדים לשימוש.

הכנה, [כנולד ודחוי בידים לר' שמעון, ושמך שבנר ותרגולת לביצתה לרבי יהודה] אך במוקצה של עצים ואבנים יודה הרשב"א שיותר להשתמש, כי אין בהם חסרון הכנה, וכל איסורן הוא מפני שאין להם שם כלי, ושלשת הטעמים שכתב הרמב"ם לאיסורן הם רק טעמים לאסור הטלטול, אך לא את ההשתמשות [ועיין עוד להלן בגדרי התקנות, בסמוך].

ולדבריו, לדידן דפסקינן כרבי שמעון, מותר לישב על אבנים שמוקצין רק לטלטול ולא חסר בהם הכנה [ומה שכתב הרשב"א לאסור לסמוך כרעי המטה, היינו רק ביו"ט שבו פסקינן כרבי יהודה. ולפי זה ביו"ט יהיה איסור לישב על אבנים, ולפי דברי שביתת השבת אינן מוקצין לעולם משיבה, וכנ"ל].

4. בפשטות איסור אכילת מוקצה הוא ענף מאיסור ההשתמשות בו, המבואר בסמוך. וכן נקט המהרש"א [בביצה לג, עיין הערה 3]. וכן משמע בבעל המאור [שבת קנד ב] שכתב שאין כלי ניטל לצורך דבר שאינו ניטל בשבת, כמוקצה לאכילה, והיינו איסור השתמשות. וראה בדו"ח להגרעק"א בתחילת המסכת.

אולם בשו"ע הרב [תקט טז] ובית מאיר [שיח א] נקטו שכל איסור ההשתמשות במוקצה, הוא רק כשעושה מעשה בגוף החפץ, כגון שמדליקו, ולכן מותר לשבת עליו. ובמשנה ברורה [תקא כג, תקז ח ובבה"ל] ובשעה"צ [תקא לא, תקז כא] ביאר שכוונתם כי כשעושה

בחפץ מעשה בידים נחשב כמטלטלו. ודקדק כן מדברי המג"א [תקא יב] וראה אליהו רבה [שם ס"ק טו].

אולם בבית הלוי [א יב] צידד לבאר, שהשתמשות במוקצה על ידי מעשה בגופו נחשבת כטלטול, משום שעושה טלטול לצורך המוקצה, ואף שלהלכה כלי ניטל לצורך דבר שאינו ניטל, היינו דוקא כלי, אך כשאינו כלי אסור, והיינו שההתעסקות במוקצה נאסרה, ולא ההשתמשות היוצאת ממנו. וכדבריו מבואר במג"א [תמו ג, שכא ז עיש"ה].

ובאפיקי ים [ח"ב כג] כתב שאיסור השימוש המוקצה העמד לשימוש הוא כאיסור אכילת מוקצה העומד לאכילה, כי דבר שאינו עומד לאכילה השימוש בו נחשב כאכילה.

ובריטב"א [בדף קכב א] שלא אסרו מוקצה אלא לאכילה ושתייה וטלטול, אבל נר וכבש שעומדים במקומן ואינו מחסר מהם ולא מטלטלים, לא אסרו בהנאה. והיינו שגדר איסור השימוש במוקצה הוא רק בכילוי, ואולי נחשב כטלטול, אך עצם השימוש משום ההנאה לא נאסר, [וראה תוס' כתובות ז א שהשורף חמץ בפסח נחשב כמטלטלו].

וסברא נוספת מצאנו בצ"ח [ביצה לג ב] ובאור שמח [יו"ט א יג] שנקטו כי האכלת בהמתו אינה נחשבת שימוש במוקצה, אלא הנאה ממילא, כי איסור ההשתמשות הוא רק בהנאת גופו, ולכן כתב רש"י [בשבת קכב א] שהאיסור להעמידה על מוקצה הוא רק שמא